

АДАПТАЦІЯ ШКАЛ ОЦІНКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

ADAPTATION OF MENTAL HEALTH ASSESSMENT SCALES

Стаття присвячена адаптації нового психометричного інструменту для вимірювання ментального здоров'я – Індексу ментального здоров'я (ІМЗ-38). В основу була взята оригінальна англійська версія опитувальника Mental Health Inventory (К. Ваїт та Дж.Е. Вейр). Для оцінки конкурентної валідності було використано методики Шкалу позитивного ментального здоров'я (Positive Mental Health Scale (PMH-Scale) (Дж. Лукат, Дж. Марграф, Р. Луц, В.М. ван дер Вельд, Е.С. Бекер, в адаптації Л.М. Карамушки, О.В. Креденцер, К.В. Терещенко) та Опитувальник базових переконань в адаптації О.В. Мальцева. Вибірku дослідження склали студенти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, різних форм та рівнів навчання і вікових категорій (n = 312). Під час адаптації вдалося зберегти базову, закладену розробниками двовимірну структуру опитувальника ІМЗ-38, що складалася із двох основних частин, які являють собою два основні аспекти конструкту ментального здоров'я: співвідношення психологічного дистресу та психологічного благополуччя (усього 38 пунктів). Також із комбінації усіх цих пунктів (та в якості третьої основної шкали) є можливість підрахувати показник загального індексу ментального здоров'я. Окрім трьох основних шкал, присутні ще кілька субшкал: тривожність, депресія, поведінкові/емоційні труднощі, загальний позитивний афект. Усі включені нами шкали до ІМЗ-38, отримали високі коефіцієнти надійності. Окрім цього, у статті наводяться описові статистики для шкал, результати тестових норм для нашої вибірки у вигляді процентильних кватильних оцінок для сирих балів. Оцінено факторні навантаження пунктів, міжшкалові кореляції опитувальника ІМЗ-38 та його конкурентна валідність, методом конфірмаційного факторного аналізу перевірена двовимірна структура опитувальника із оцінкою індексів якості моделі і побудована для цього шляхова діаграма.

Ключові слова: ментальне здоров'я, індекс ментального здоров'я, психологічне благо-

получчя, психологічний дистрес, тривожність, депресія, адаптація опитувальника.

The article is devoted to the adaptation of a new psychometric tool for measuring mental health – the Mental Health Inventory (MHI-38). The original English version of the Mental health inventory questionnaire (K. Vaït and Дж.Е. Вейр) was used as a basis. The Positive Mental Health Scale (PMH-scale) (Дж. Лукат, Дж. Марграф, Р. Луц, В.М. ван дер Вельд, Е.С. Бекер, adapted by Л.М. Karamushka, О.В. Kredentser, К.В. Tereshchenko) and the Basic Beliefs Questionnaire (adapted by О.В. Maltsev) were used to assess competitive validity. The sample of the study consisted of students of Mechnikov Odesa National University of different forms and levels of education and age categories (n = 312). During the adaptation, it was possible to preserve the basic two-dimensional structure of the IMH-38 questionnaire, which consisted of two main parts, representing two main aspects of the mental health construct: the ratio of psychological distress and psychological well-being. There are 38 items in total. It is also possible to calculate a general mental health inventory from combinations of all these items (and as a third main scale). In addition to the three main scales, there are several other subscales: anxiety, depression, behavioral/emotional difficulties, and general positive affect. All of the scales included in the IMH-38 have high reliability coefficients. In addition, the article presents descriptive statistics for the scales, test norms for our sample in the form of percentile quartile estimates for raw scores. The factor loadings of the items, inter-scale correlations of the IMH-38 questionnaire and its competitive validity are estimated, and the two-dimensional structure of the questionnaire is tested using the confirmatory factor analysis method with the assessment of model quality indices and a path diagram is constructed for this purpose. **Key words:** mental health, mental health inventory, psychological well-being, psychological distress, anxiety, depression, questionnaire adaptation.

УДК 159.913:303.62

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.65.35>

2024.65.35

Фокін А.С.

аспірант, асистент кафедри диференціальної та спеціальної психології

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Вступ. Ментальне здоров'я особистості – визначається як стан психічного гомеостазу, включаючи відчуття благополуччя, ресурсності, досягнення цілей, реалізації потенціалу, продуктивної роботи, злагодиності індивідуального і суспільного, почуття гармонії особистості, що все в цілому, дає ресурс на подолання різних життєвих складнощів. Феномен ментального здоров'я широко досліджується у світових масштабах і не втрачає актуальності і сьогодні, особливо у сучасних українських реаліях. Для дослідження ментального здоров'я на українській вибірці є постійна необхідність у створенні чи адаптуванні різних психодіагностичних інструментів для його оцінки. Актуальність та необхідність розширення арсеналу психодіагностичного інструментарію для

оцінки ментального здоров'я підтверджується численними публікаціями на цю тему. Серед свіжих щогорічних статей, з-поміж усього іншого, піднімалися теми ментального здоров'я у посттравматичних обставинах життя [1], дослідження на українській вибірці вагітних [2], ментального здоров'я сільських вчителів під впливом війни в Україні [3], школярів [4], працівників сфери ІТ [5], навіть оцінка суспільного ментального здоров'я [6], та багато іншого.

Метою цієї публікації є адаптація психодіагностичного інструменту для оцінки стану ментального здоров'я особистості українською мовою.

Матеріали та методи. Для реалізації мети дослідження, було використано оригі-

нальний англомовний опитувальник Mental health inventory, К. Вайт та Дж.Е. Вейр [7], перекладено його українською, та для оцінки конкурентної валідності, було використано методики: «Шкала позитивного ментального здоров'я» (Positive Mental Health Scale (PMH-scale) (Дж. Лукат, Дж. Марграф, Р. Луц, В.М. ван дер Вельд, Е.С. Бекер, адаптація Л.М. Карамушки, О.В. Креденцер, К.В. Терещенко) [8] та «Опитувальник базових переконань в адаптації» О.В. Мальцева [9]. Вибірку дослідження склали студенти Одеського національного університету ім. Мечникова, різних форм та рівнів навчання і вікових категорій (n = 312). Обробка та аналіз даних виконувалися у програмному забезпеченні Jamovi (версія 2.5.2.0) та R-Studio (версія 2023.12.1+402).

Аналіз результатів та їх обговорення.

Розробники опитувальника МНІ (Mental health inventory, К. Вайт та Дж.Е. Вейр) або Індексу ментального здоров'я (ІМЗ-38) в українській версії) склали його із двох основних частин, двох груп запитань, які являють собою два основні аспекти конструкту ментального здоров'я: співвідношення психологічного дистресу та психологічного благополуччя. Для першого складника конструкту відведено 24 пункти, для другого 14, разом 38. Окрім цього, із комбінацій усіх запитань, в якості третьої основної шкали, є можливість підрахувати показник загального індексу ментального здоров'я. Так, окрім трьох основних шкал, є ще кілька субшкал: тривожність, депресія, поведінкові/емоційні труднощі, загальний позитивний афект, та дві дуже маленькі шкали, надійність яких не підтвердилася на нашій вибірці – емоційні зв'язки та задоволеність життям.

Шкала дистресу налічує у собі ряд наступних пунктів: № 2, 3, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 38. Відповіді на пункти побудовані за зразком 6-ти бальної шкали Лайкерта. Тож мінімальне

значення, що можна набрати за шкалою дистресу 24 і максимальне 144. При підрахунку, використовуючи ключі, деякі відповіді рахуються реверсійно. Аналіз надійності шкали дистресу показав хороший рівень α Кронбаха (0.92) та Ω Макдональда (0.92). Для шкали дистресу при аналізі надійності, програма статистичної обробки, попередила, про те, що деякі пункти є реверсійними (корелювали негативно): № 32, 35, 38, 33, 2, 3, 8, 14, 15, 16, 18, 24, тож прямими залишилися № 20, 21, 25, 27, 28, 29, 30, 36.

Шкала благополуччя, при оцінці коефіцієнтів надійності, показала також високий результат α Кронбаха (0.86) та Ω Макдональда (0.88). Прямі пункти № 4, 10, 17, 23, 26, 31, 34, 37. Та ті, що корелювали негативно: № 1, 5, 6, 7, 12, 22.

Шкала індексу ментального здоров'я також має високу надійність α Кронбаха (0.95) та Ω Макдональда (0.96). Обернені пункти для прорахунку надійності: 4, 10, 17, 23, 26, 31, 34, 37, 8, 14, 2, 15, 16, 24, 32, 35.

Описові статистики для шкал психологічного дистресу, благополуччя та індексу ментального здоров'я, для нашої вибірки наведені у Таблиці 1. Із неї видно, що у дистресу та благополуччя, розподіл ненормальний, а у індексу ментального здоров'я, розподіл відповідає критеріям нормальності.

Аналіз надійності для субшкал опитувальника ментального здоров'я показав наступні результати. За субшкалою тривожності було встановлено, що коефіцієнти надійності α Кронбаха (0.88) та Ω Макдональда (0.88) на достатньо високому рівні. Враховуючи, що програма відзначила зворотно корелюючі запитання і при їх перегортанню, надійність шкали підвищувалася. Це пункти: № 15, 32, 35.

Субшкала депресії, із специфічними ключами, які спочатку треба перекодувати, отримала також високі коефіцієнти надійності і без перегортання питань. Відповідно α Кронбаха (0.81) та Ω Макдональда (0.81).

Таблиця 1

Описові статистики для шкали благополуччя, дистресу та індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

N = 312	Шкала дистресу	Шкала благополуччя	Шкала індексу ментального здоров'я
Mean	83.1	44.3	125
Se	0.428	0.349	0.353
Median	83.0	44.0	125
Mode	81.0	40.0	127
Sd	7.56	6.17	6.24
Min	63	31	103
Max	111	64	144
Sk	0.432	0.273	-0.107
Kr	0.564	-0.0911	0.561
Shapiro-Wilk p	0.007	0.041	0.106

Субшкала поведінкових/емоційних труднощів також продемонструвала високий рівень надійності за α Кронбаха (0.85) та Ω Макдональда (0.86). При перегортанні пунктів: № 20, 21, 27 та 28.

Субшкала загального позитивного афекту виявилася також надійною із α Кронбаха (0.82) та Ω Макдональда (0.83), при перегортанні пунктів: № 5, 6, 7 та 12.

На жаль, через специфічну структуру ключів та перекодування для прямих та реверсних відповідей на ті самі запитання неможливо відтворити адекватну факторну структуру компонентів субшкал, окрім двох основних аспектів конструкту ментального здоров'я, що вимірюється опитувальником (дистресу та благополуччя), адже усі запитання для решти субшкал є тими самими, що і для дистресу і благополуччя, тільки перекодованими. Це створює суттєві труднощі і в простих підрахунках результатів відповідей, що варто відмітити. Тому, для спрощення роботи із опитувальником, можна користатися тільки двома основними шкалами: дистресу та благополуччя.

Описові статистики для субшкал опитувальника ментального здоров'я подані у Таблиці 2.

Важливим етапом в адаптації опитувальників є спроба стандартизації. Виходячи із припущення, що дані можуть бути репрезентативними, можна зробити спробу стандартизації опитувальника ментального здоров'я, за допомогою оцінки чотирьох граничних значень

(квартилів): низького, нижче середнього, вище середнього та високий. У Таблиці 3 наведені результати нормування по нашій вибірці.

Компонентна факторна структура двох аспектів конструкту ментального здоров'я, таких як дистрес та благополуччя, була перевірена за допомогою експлораторного методу факторного аналізу із обертанням варімакс (для спрощення факторів), навантаження не менше 0,4. У Таблиці 4 наведено результати факторного аналізу для двох компонентів. З них видно, що через специфічну будову запитань та їх складну реверсійну структуру, важко досягти влучного розподілу компонентів на відповідні пункти, проте, надійність шкал доволі висока. Обидва компоненти пояснюють 28% та 17% дисперсії.

Кореляційні навантаження між усіма пунктами методики були перевірені, але для полегшення сприйняття, у Таблиці 5, наведені міжшкالові кореляції.

Конкурентна валідність опитувальника ментального здоров'я оцінювалася шляхом кореляційного аналізу між шкалами опитувальників: «Шкала позитивного ментального здоров'я» (Positive Mental Health Scale (PMH-scale) (Дж. Лукат, Дж. Марграф, Р. Луц, В.М. ван дер Вельд, Е.С. Бекер, адаптація Л.М. Карамушки, О.В. Креденцер, К.В. Терещенко) [8] та Опитувальник базових переконань в адаптації О.В. Мальцева [9]. Результати представлені на Рисунку 1.

Таблиця 2

Дескриптивні статистики для субшкал ментального здоров'я

N = 312	Тривожність	Депресія	Поведінкові/емоційні труднощі	Загальний позитивний афект
Mean	28.5	11.7	29.8	31.6
Se	0.261	0.244	0.192	0.241
Median	28.0	11.0	30.0	31.0
Mode	26.0	11.0	31.0	32.0
Sd	4.62	4.31	3.38	4.26
Min	17	4	21	22
Max	44	24	40	46
Sk	0.697	0.497	-0.0851	0.294
Kr	0.595	-0.222	0.0621	-0.0160
Shapiro-Wilk p	<.001	<.001	0.001	0.010

Таблиця 3

Квартильні оцінки для сирих балів показників опитувальника індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

Сирі бали за шкалами	Процентилі			
	М	25	50	75
Дистрес	83.1	78.00	83.0	88.0
Благополуччя	44.3	40.00	44.0	48.0
Тривожність	28.5	25.75	28.0	31.0
Депресія	11.7	8.00	11.0	14.0
Поведінкові або емоційні труднощі	29.8	28.00	30.0	32.0
Загальний позитивний афект	31.6	29.00	31.0	34.0

Таблиця 4

Навантаження компонентів опитувальника індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

Пункт №	1 компонент	2 компонент	Унікальність
2		0.603	0.624
3			0.859
8	-0.676		0.433
9	0.642		0.563
11	0.652		0.416
13	0.683		0.493
14	-0.645		0.495
15		0.678	0.450
16	-0.490	0.627	0.366
18	-0.696		0.484
19	0.718		0.399
20	0.663		0.557
21	0.643		0.585
24		0.736	0.422
25	0.715		0.404
27	0.610		0.613
28	0.707		0.400
29			0.909
30	0.718		0.450
32		0.748	0.354
33			0.895
35		0.663	0.521
36	0.662		0.421
38			0.848
1		0.653	0.522
4	0.641		0.515
5		0.560	0.589
6		0.615	0.486
7		0.618	0.612
10	0.667	-0.484	0.321
12			0.908
17	0.724		0.340
22		0.484	0.766
23	0.721		0.398
26	0.544		0.684
31	0.692		0.429
34	0.717		0.351
37	0.466		0.783

Таблиця 5

Міжшкалові кореляції опитувальника індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

	Дистрес	Благополуччя	ІМЗ	Тривожність	Депресія	Поведінкові або емоційні труднощі	Загальний позитивний ефект
1	2	3	4	5	6	7	8
Дистрес	-						
Благополуччя	0.475 ***	-					
ІМЗ	-0.57 3***	0.134*	-				
Тривожність	0.607 ***	0.625 ***	-0.523 ***	-			
Депресія	0.485 ***	0.563 ***	-0.402 ***	0.680 ***	-		

1	2	3	4	5	6	7	8
Поведінкові або емоційні труднощі	0.541 ***	-0.009	-0.351 ***	-0.075	-0.229 ***	-	
Загальний позитивний афект	0.493 ***	0.936 ***	0.077	0.599 ***	0.561 ***	0.013	-

Примітки: * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

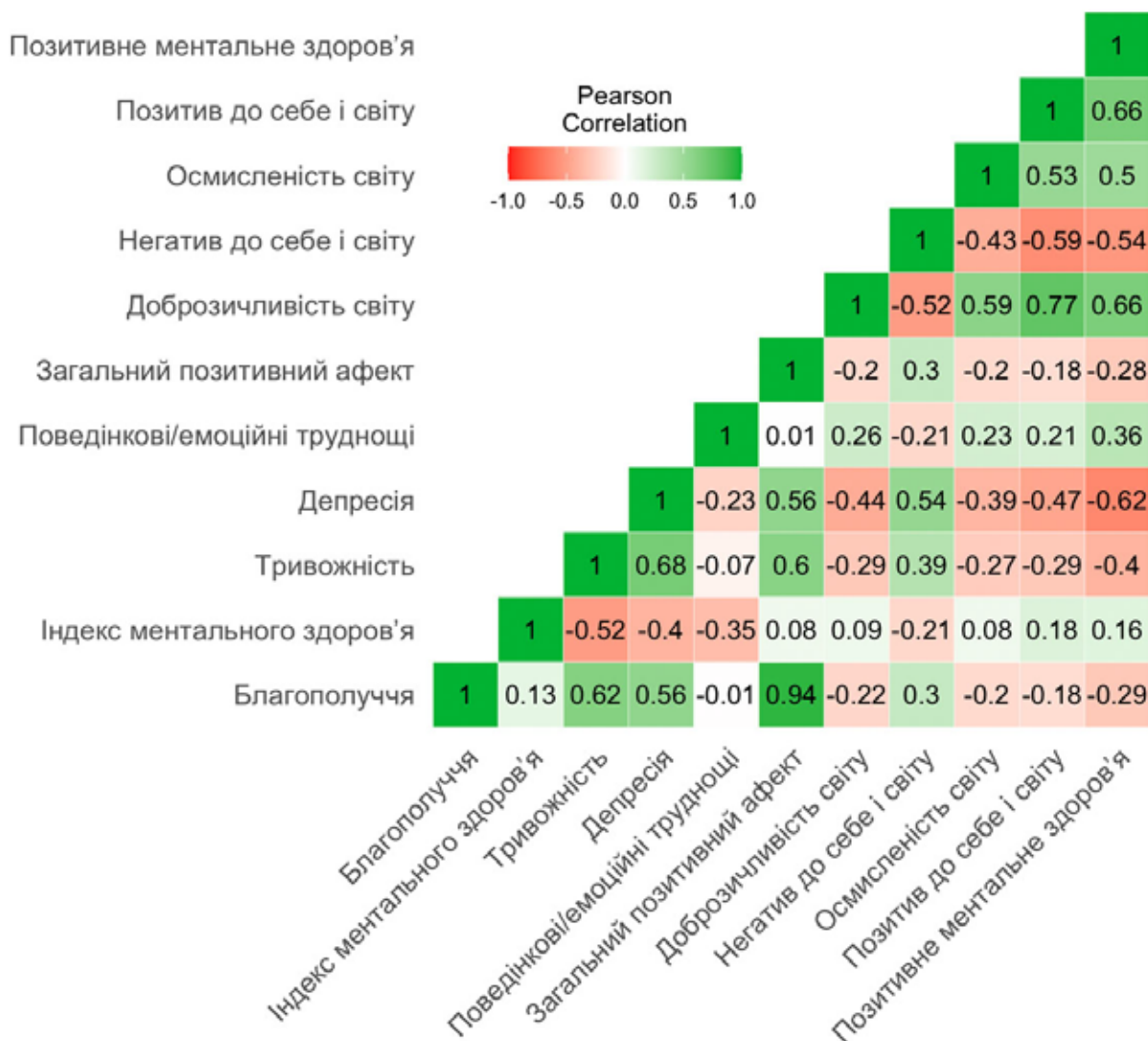

Рис. 1. Конкурентна валідність опитувальника індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

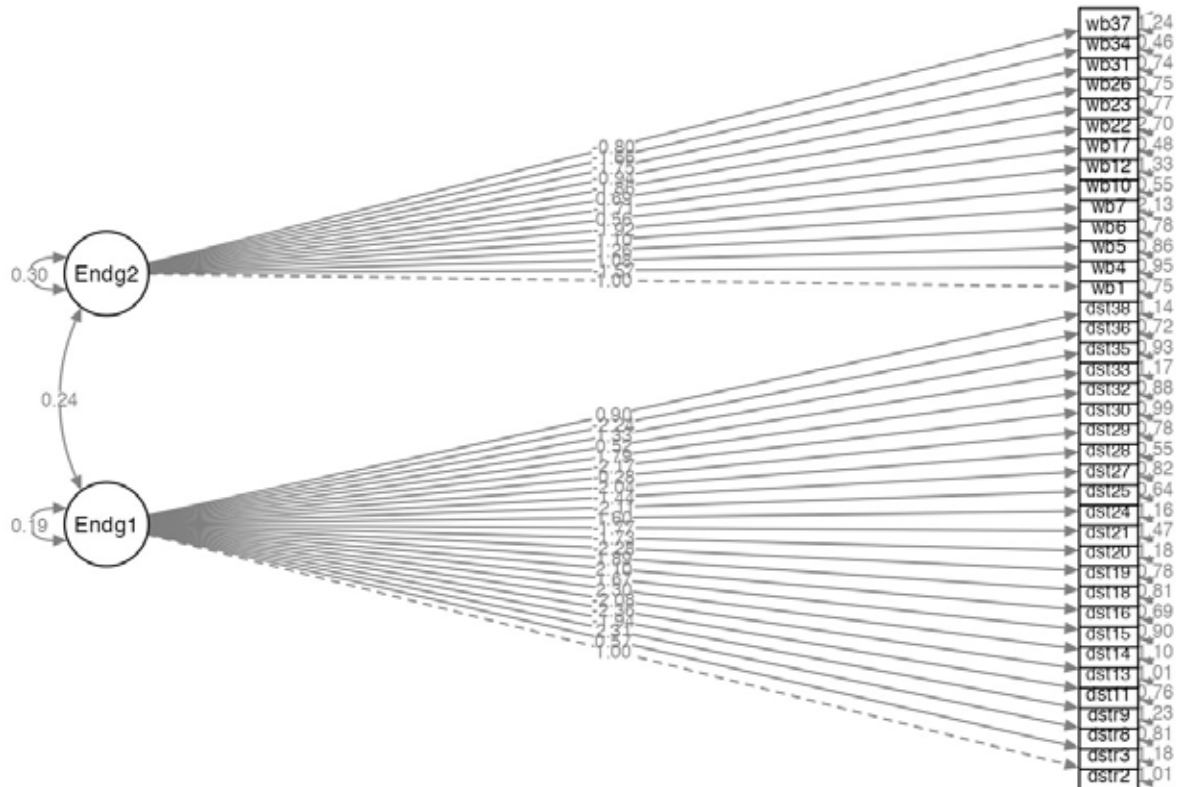
Таблиця 6

Індекси якості моделі

Х ²	User Model 2329* Baseline Model 7276*
SRMR	0.076
RMSEA	0.090*
CFI	0.747
TLI	0.732

Опитувальник позитивного ментального здоров'я дозволяє виміряти одну однойменну шкалу, вона продемонструвала обернені кореляційні зв'язки із шкалами депресії, тривожності. Із загальним позитивним афектом та благополуччям, позитивне ментальне здоров'я корелює також негативно, що пояснюється знову ж таки, специфічною будовою опиту-

Рис. 2. Шляхова діаграма двохкомпонентного конструкту Індексу ментального здоров'я ІМЗ-38

вальника, який реверсує у різних випадках одні і ті самі запитання.

Методом конфірматорного факторного аналізу, у вигляді моделювання структурними рівняннями (SEM), було перевірено структуру усієї основної моделі опитувальника та відповідності. Результати перевірки наведені у Таблиці 6. Вони свідчать про достатній рівень якості моделі, з огляду на специфіку і складність роботи із психологічними даними.

У доповнення до індексів якості моделі, побудовано шляхову діаграму, яка відображає двохкомпонентну структуру основного конструкту ментального здоров'я, який складається із певних комбінацій шкал дистресу та благополуччя, що зображена на Рисунку 2.

Висновки. Результати адаптації нового психометричного інструменту для вимірювання ментального здоров'я – Індексу ментального здоров'я (ІМЗ-38) підтвердили можливість його використання у дослідженнях. Опитувальник було створено на базі Mental health inventory (К. Вайт та Дж.Е. Вейр). Оцінка конкурентної валідності включила використання методики «Шкала позитивного ментального здоров'я» (Positive Mental Health Scale (PMH-scale) (Дж. Лукат, Дж. Марграф, Р. Луц, В.М. ван дер Вельд, Е.С. Бекер, в адаптації Л.М. Карамушки, О.В. Креденцер, К.В. Терещенко) та «Опитувальника базових переконань» в адаптації О.В. Мальцева.

Вибірку дослідження склали студенти Одеського національного університету ім. Мечникова, різних форм та рівнів навчання і вікових категорій (n = 312). Створена розробниками опитувальника, двовимірна структура ІМЗ-38 (два основні аспекти конструкту ментального здоров'я: психологічного дистресу та психологічного благополуччя) у адаптованій версії лишилася збереженою. Усього методика ІМЗ-38 налічує 38 пунктів. В якості третьої основної шкали, є можливість підрахувати показник загального індексу ментального здоров'я. Окрім трьох основних шкал, присутні ще кілька субшкал: тривожність, депресія, поведінкові/емоційні труднощі, загальний позитивний афект. Усі включені нами шкали до ІМЗ-38, отримали високі коефіцієнти надійності. Було пораховано і представлено: описові статистики для усіх шкал, тестових норми квартильних оцінок для сирих балів, факторні навантаження пунктів, міжшкалові кореляції опитувальника ІМЗ-38 та його конкурентна валідність, проведено конфірматорний факторний аналіз для перевірки двовимірної структури опитувальника, оцінено індекси якості моделі, побудовано шляхову діаграму. Завдяки усьому цьому, встановлено, що опитувальник ІМЗ-38 може використовуватися у дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лигута Н.О., Бугайова Н.М. Ментальне здоров'я особистості у посттравматичних обставинах життя. *XI International scientific and practical conference «Innovative Solutions to Modern Scientific Challenges» (February 21–23, 2024) Zagreb, Croatia, International Scientific Unity*. 2024. Р. 234.
2. Поладіч І.В., Говсєєв Д.О. Ментальне здоров'я вагітних: сучасні реалії. *Ukrainian Journal "Health of Woman"*. 2024. №2 (171). С. 19–25.
3. Сурело Є. Вплив війни на ментальне здоров'я сільських учителів: причини та наслідки. *Перспективи та інновації науки*. 2024. №8. С. 42.
4. Лавріненко Л. Ментальне здоров'я школярів в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*. 2024. №182(26). С. 133–138.
5. Антоненко Ю.О. Вплив повномасштабного вторгнення на ментальне здоров'я працівників ІТ-сфери / Ю.О. Антоненко ; наук. керівник к. т. н., доц. І.І. Хондак // *Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті : матеріали 28-го Міжнар. молодіж. форуму, 16–18 квіт. 2024 р. – Харків : ХНУРЕ, 2024. Т. 2. С. 136–138.*
6. Утюж І., Спиця Н. Ментальне здоров'я сучасного українського суспільства: соціально-філософський погляд на проблему. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2024. №1 (95). С. 140–152.
7. Veit C.T., Ware J.E. The structure of psychological distress and well-being in general populations. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 1983. № 51(5). Р. 730–42.
8. Терещенко К.В., Лагодзінська В.І., Івкін В. М., Ковальчук О. С.; за ред. Л.М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
9. Мальцев О.В. Копінг як чинник безпеки особистості в сучасному соціальному просторі: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Одеса, 2017. 21 с.